

Niinkö vai näinkö - eettisyyden pohdintaa opettajan työssä

Kainulainen & Kostainen

POMM1002

Syksyllä 2020

Luennon rakenne

- Mitä eettisyys on?
- Professio ja sen eettinen koodisto
- Mihin koodistoon sitoudut opettajana?
- Eettiset dilemmat kasvatustyössä

Eettinen osaaminen
opettajuuden
ydinosaamisalueena
(JY/OKL)

Pystyt tunnistamaan, analysoimaan ja kehittämään kasvatusalan asiantuntijuuden kannalta merkityksellisiä ja tavoiteltavia eettisiä periaatteita ja arvoja. Pystyt erittelemään omaa ja yhteisön toimintaa sekä suhdettasi luontoon ja ei-inhimilliseen ympäristöön eettiseltä kannalta ja toimimaan vastuullisesti eettisten periaatteiden pohjalta.

Keskeisiä käsitteitä

Etiikka

(kreik. *ethos* = tottumus, tapa)
on moraalien filosofista tutkimusta,
pyrkii selittämään moraalisia käsityksiä ja
perusteamaan, miten yksilön tai yhteisön
tulisi toimia

Moraali

(lat. *mos, more* = tapa, käyttäytymismalli)
yhteisössä vallitsevat eettiset käsitykset,
arvostukset ja käyttäytymissäännöt, etiikka

Normi,

(lat. *normi* = sääntö, esikuva, ohje
arvostuksen mitta jne.)
sääntö, ohje, malli; ilmentää, mikä
on luvallista ja mikä ei

Arvo(t)

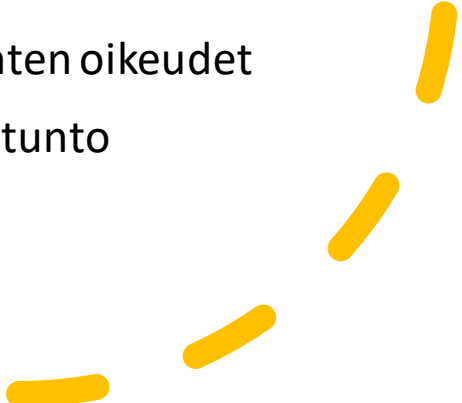
us. mon. arvokas, merkitsevä asia; se
minkä perusteella jotakin pidetään
merkityksellisenä, hyvänä, arvokkaana;
toivottu asia, suotava käyttäytyminen tai
päämäärä

Arvohuutokauppa

Valitse 5 itsellesi tärkeää arvoa esimerkiksi seuraavista

(Erik Ahlmanin arvoluokitus vuodelta 1939; Ilkka Niiniluodon lisäykset)

- *hedoniset arvot* - onni, mielihyvä, ilo, nautinto, aistillisuus
  - *vitaaliset arvot* - elämä, terveys, tahto, kuntoisuus
  - *esteettiset arvot* - kauneus, ylevyys, suloisuus, taide
  - *tiedolliset arvot* - totuus, tieto, oppi, koulutus, viisaus, tiede
  - *uskonnolliset arvot* - usko, toivo, pyhyys, laupeus
  - *sosiaaliset arvot* - altruismi, ystävyys, rakkaus, uskollisuus, vapaus, veljeys, kunnia, isänmaallisuus, turvallisuus
  - *mahtiarvot* - voima, valta, sota, rikkaus, raha, voitto
  - *oikeusarvot* - oikeudenmukaisuus, ihmisoikeudet, tasa-arvo, laillisuus
  - *eettiset arvot* - hyvyys, moraalinen oikeus
  - *ekologiset arvot* - luonnon kauneus ja terveys, eläinten oikeudet
  - *egologiset arvot* - itsekkyyys ja oma etu, omanarvontunto
-

Arvohuutokauppa jatkuu

... ja lama iskee,
joudut poistamaan kolme
arvoa.

Arvohuutokauppa jatkuu edelleen

... ja lama vie vielä toisen jäljelle
jääneistä valinnoistasi.

Mikä arvo sinulla jäi jäljelle?

Kirjaa jäljelle jäänyt arvo
Answergardeniin

<https://answergarden.ch/1412335>

tasa-arvo terveys onni
ystävyyys
viisaus
oikeusarvot
elämä
uskonnolliset arvot
hyvyys
vapaus
totuus
altruismi
oikeusarvot!
ihmisoikeudet
rakkaus
ilo
turvallisuus
oikeudenmukaisuus
sosiaaliset arvot

Mitä ajatuksia ajatuspilvi herättää?
Millä perusteilla teit omat valintasi?

Opettajilta on odotettu ja odotetaan

Ennen(?) mm.

- nuhteetonta elämää
- ahkeruutta, tunnollisuutta, siisteyttä, uskoa
- uhrautuvuutta
- mallikelpoisuutta
- esimerkillisyyttä
- kristillistä moraalia
- opettajalle soveliasta luonnetta
- esikuvallista elämää

- Nykypäivänä mm.
- luotettavuutta
  - ymmärtävyyttä
  - jäämäkkyyttä
  - suvaitsevuuutta
  - pedagogista osaamista
  - soveliaisuutta

"Mun mielestä eettisesti hyvä opettaja kunnioittaa kaikkia, on luotettava - kun sä kerrot sille jotain, niin se ei kerro muille eteenpäin - - se ei anna jäädä ulkopuolelle tai syrjityksi"
(14-vuotias koululainen 2020)

Professio ja sen eettinen koodisto

- Kukin professio (asiantuntijoiden yhteisö) luo oman eettisen koodistonsa
- Taustalla ajatus, että asiantuntija kykenee työssään saamansa asiantuntijakoulutuksen pohjalta arvioimaan, soveltamaan osaamistaan ja tekemään perusteltuja päätöksiä
- Profession luoma eettinen koodisto ikään kuin rajaa, antaa raamit, joissa asiantuntijana on pysyttäydyttävä
- Ovat yleensä kirjattuna nähtävissä (esim. OAJ)

MUTTA:

- Haasteena on se, että eettinen koodisto ei anna välttämättä suoraan ja yksiselitteisiä vastauksia (mustavalkoisesti), kuinka erilaisissa tilanteissa tulee toimia (esim. tämä on oikein, tämä on väärin)
- Tutkimusten mukaan opettajat ovat kuitenkin melko tietämättömiä toimintansa eettisistä seuraamuksista
- Siksi vaikeita asioita on puntaroitava usein monelta kannalta (harmaan eri sävyt)
- Vaatii työyhteisössä opettajien keskinäistä arvokeskustelua

Mihin koodistoon sitoudut opettajana (OAJ)

- Opettajan arvot ja eettiset periaatteet

<https://www.oaj.fi/arjessa/opetustyon-eettiset-periaatteet/opettajan-arvot-ja-eettiset-periaatteet/>

- Opetustyön eettiset periaatteet

<https://www.oaj.fi/arjessa/opetustyon-eettiset-periaatteet/>

Eettiset dilemmat kasvatustyössä

(Shapira-Lishchinsky 2010)

1. Välittävä vs. muodollinen ilmapiiri (*Caring climate versus formal climate*)
2. Jakava oikeudenmukaisuus vs. koulun toimintatavat (*Distributive justice versus school standards*)
3. Luottamuksellisuus vs. koulun säännöt (*Confidentiality versus school rules*)
4. Lojaalisuus kollegoita kohtaan vs. koulun normit (*Loyalty to colleagues versus school norms*)
5. Kodin näkemykset vs. koulutukselliset toimintatavat (*Family agenda versus educational standards*)

-> dilemmoille on tyypillistä, että niitä pyritään ratkaisemaan tai välttelemään, koska ne herättävät epämiellyttäviä tunteita opettajissa

Välittävä vs. muodollinen ilmapiiri (*Caring climate versus formal climate*)

"Tapaus sattui ensimmäisessä koulussa, jossa opetin. Minun ja erään lumoavan ja valoisan oppilaan kanssa kehittyi läheinen suhde ja koulu ei hyväksynyt sitä. Nyt asia tuntuu epämukavalta, koska tämä suhde oli todellakin hieman liian läheinen... kun kuitenkin olin hänen opettajansa... Kaikki alkoi matematiikkaan liittyvistä kysymyksistä, mutta sitten oppilas alkoi soittaa minulle myös muista ongelmistaan. Kerran, kun en ollut itse koulussa, oppilas oli poistunut luokasta itkien. Rehtori yritti auttaa häntä, mutta hän halusi puhua minulle. Rehtori kutsui minut juttelemaan ja ilmaisi tyytymättömyytensä. Hän sanoi, että minun tehtäväni ei ole kehittää näin läheistä suhdetta oppilaan kanssa. – Opeta matematiikkaa ja jätä loput niille, joiden tehtävä on huolehtia tällaisista asioista. Tämä tyttö tarvitsee ammattiapua eikä matematiikan opettajan apua. Nykyään olen paljon varovaisempi tällaisissa asioissa..." (Dalia, matematiikan opettaja)

(Shapira-Lishchinsky 2010)

Justice and Equality does not mean that they are the same thing but they complete each other

VIA 9GAG.COM

Jakava oikeudenmukaisuus vs. koulun toimintavat
(Distributive justice versus school standards)

this is justice.

this is equality

this is justice and equality

Luottamuksellisuus vs. koulun säännöt (*Confidentiality versus school rules*)

"Tämä tapahtui luokkaretkellä muutama vuosi sitten.... Sinä iltana luokanvalvoja kutsui kaikki koolle juttelemaan ja käski oppilaita olla vaeltamatta hostellin ulkopuolella ja kielsti juomasta alkoholia... Hän varoitti, että se, joka jää kiinni sääntöjen rikkomisesta, erotettaisiin koulusta... Myöhemmin samana iltana ostoskeskuksessa tapasin kaksi oppilastamme. He pyysivät minua ostamaan pullon vodkaa. Kieltäydyin. He rukoilivat, etten kertoisi kenellekään. Paluumatkalla tunsin, etten ehkä olisi tehnyt oikein, mutta en halunnut kannella oppilaista... ja sitten luokanvalvoja kutsui minut puheilleen... En ymmärtänyt, miten hän tiesi tästä. ... päätin, etten tekisi niin enää koskaan. En aio ottaa tällaisia riskejä enää." (Dan, maantieteen opettaja)

(Shapira-Lishchinsky 2010)

Lojaalisuus kollegoita kohtaan vs. koulun normit (*Loyalty to colleagues versus school norms*)

Kodin näkemykset vs. koulutukselliset toimintavat
(*Family agenda versus educational standards*)

Mikä dilemma sinua haastaa eniten? Miten aiot tarttua haasteeseen?

1. Välittävä vs. muodollinen ilmapiiri (*Caring climate versus formal climate*)
2. Jakava oikeudenmukaisuus vs. koulun toimintatavat (*Distributive justice versus school standards*)
3. Luottamuksellisuus vs. koulun säännöt (*Confidentiality versus school rules*)
4. Lojaalisuus kollegoita kohtaan vs. koulun normit (*Loyalty to colleagues versus school norms*)
5. Kodin näkemykset vs. koulutukselliset toimintatavat (*Family agenda versus educational standards*)

Kirjallisuutta

- Husu, J. & Tirri, K. 2007. Developing whole school pedagogical values – a case of going through the ethos of “good schooling”. *Teaching and Teacher Education* 23, 390-401.
- Martikainen, T. Inhimillinen tekijä. Opettaja eettisenä ajattelijana ja toimijana. 2005. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 102.
- Shapira-Lishchinsky, O. 2011. Teachers’ critical incidents: Ethical dilemmas in teaching practice. *Teaching and Teacher Education* 27 (3), 648-656.
- Sultana, M. 2014. Ethics in teaching profession. *ABC Journal of Advanced Research* 3 (1), 44-50.